

նուն : — Չինք և Ղաթոնները մեծ վաճառականութիւն կ'ընեն այս երկրիս հետ :

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պելձիոյ երկրագործութիւնը , ձարտարութիւնն ու վաճառականութիւնը :

Պելձիոյ պետութիւնը , որ 8,580 քառակուսի մղոն տարածութիւն ունի , և 4,548,507 բնակիչ , շատ յառաջադէմ է այսօրուան օրս երկրագործութեան , ձարտարութեան ու վաճառականութեան մէջ : Երկրագործութեան գործունէութեամբը երկրագործութիւնը զարգացած է . 'ի բաց առեալ այգեկութեք , ամէն տեսակ ցորենական արմրտեաց և ընդեղինաց , կանեփի , կտաւի հունձքն առատ է . նոյնպէս իւղալից և ներկաբեր տունկերու , պտղոց , հոգիւնի և ծխախոտի . և պարտիզպանութեան մէջ ալ հոլանտայի կը հասնի : Պախրէ , մեղու և շերամ կը սնուցանեն երկրին բոլոր ընդարձակութեանը մէջ . իւրօրէն մսկուրի ձիերը , անվերսական Վամբին ըսուած երկրին խաչիւնքն և իւտէն լեռանց խոզերը անուանի են : Իսկ ձկնորսութեան համար 200 նաւ ու նաւակ կը բանին անդադար ամէն տարի : Եւրոպէս փայտը քիչ է , բայց անոր տեղը կիզահողն¹ և քարածուխը² կը ծառայեցնեն : Պելձիա հարուստ է հանքերով . լամուր , իէժ , իւրօրէն մսկուրի և հենոյ գաւառներուն մէջ կապարի , պղնձի և երկաթի հանքեր կան . քարածուխի անուանի հանքեր 'ի հիւյ , իէժ , լամուր , Եարլուուա և Սոնս . արդարեալ քարի հանքեր իւտէն լեռանց մէջ . պորփիւրի և մարմարիսնի հանքեր Պրապանդ և հենոյ գաւառաց մէջ . արուրաքար , պաղլեղ , արջասպ , կիր , շէնքի քարեր , երկանի քարահատք , ծխախոտի վառա-

րանի և յախապակի հող , և այլն . 'ի Սթա ալ հանքային ջրեր :

Որչափ որ բնութեան հարստութիւններովը ճոխացած է այս երկիրս , այնչափ մարդկային ձարտարութիւնն ալ զարմանալի աշխուժութեամբ իր օգտին ծառայեցուցած է զանոնք : Եւ մշակութիւնը , որ 41,000 հեկտար տեղ բռնած է , ամէն տարի 18 միլիոն հազարակրամ կու տայ , որոնցմէ 5 միլիոն Վաղղիա , ինգղիա և հոլանտա կ'երթայ՝ 30 միլիոն Ֆրանցի աժէքով : Վուրդրէ , Պրիւժ , Կանդ , Պրիւքսէլ , Սալին , ինվերսա և Վուրնէ քաղաքները կեդրոն են կտաւի գործարաններուն , որոնց մէջ 400,000 գործաւոր կ'աշխատին , և որոնցմէ ելած տարեկան 900,000 ծրարին¹ բերած շահը 100 միլիոն Ֆրանցը կ'անցնի : Պրիւժի փախիսկներն ու փախիսկները , Պրիւքսէլի և Սալինի դանդաղները բոլոր Եւրոպայի մէջ հռչակաւոր են : Չուանամանութիւնն ու առագաստի պաստառներն ինվերսայի , Վերմոնտի և հենոյ գաւառին գլխաւոր ձարտարութիւններէն մէկն է : Բամբակի ձեռագործին ամենէն մեծ գործարաններն են 'ի Կանդ , իւրերէն , Պրիւժ , Վուրդրէ , Սալին , իւտէն , ինտերլահդ , Վուրնէ , Սոնս և ինվերսա . Կանդ քաղաքը միայն 80,000 հազարակրամ բամբակի կտաւ վաճառքի կը հանէ ամէն շաբաթ . արեւմտեան Ֆլանտրան տարին 80,000 ծրար կը պատրաստէ . բոլոր Պելձիոյ մէջ գրեթէ 400,000 հիւսելու ասեղ , և 23,500 ոստայնի գործի կը բանին , զորոնք կը շարժեն 80 շոգեշարժ գործիքներ . և միայն այս ձարտարութեանս 170,000 գործաւոր կը զբաղին : Եւրիլերի , իէժի , իմպուրի և Լաբրի չուխայի գործարանները , հոտիմոնի , Սիպլուրի և Վիլլիմոնի Քլանէլի , այծէի , և այլ և այլ կերպաներու գործարանները 40,000 գործաւոր ունին . Եւրիլեր քաղաքն ամէն տարի 110,000 չուխայի ծրար կը

1 Գ. շ . Tourbe.

2 Գ. շ . Houille.

1 Տճ . Թոթ :

Հանէ : Վախարկի գործարաններուն մէջ 50,000 գործաւոր կը բանին . 'ի Պրիւքսէլ և 'ի Ղուրնէ գորգի գործարաններ կան . յ'նվերսա և 'ի իէռալ մետաքսի գործարաններ : Կաշեգործութեան ու ձեռնոցներու կ'աշխատին 'ի իմպուրկ գաւառն , 'ի իէթ , Սիլա վըլայ , Լամուր , Տինան , Պրիւթ և 'ի Կանդ : Կան նաև կառագործութեան արուեստանոցներ 'ի Պրիւքսէլ . շաքարի զտարաններ յ'նվերսա , Պրիւթ , ()սդանտ , Կանդ , Սոնս և 'ի իուվէն . Թղթի գործարաններ 'ի Լամուր , իէթ և Սալին . պատուհանաց ապակոյ և շիշերու գործարաններ 'ի Շարլըուա . հայլի գործարան յ'Լաննի . յախճապակոյ արուեստանոցներ 'ի Պրիւքսէլ , Ղուրնէ , Սոնս և 'ի Կանդ . գարեջրոյ գործարաններ , զտարաններ , բազմաթիւ տպարաններ , և այլն :

Պելճիոյ քարածուխի հանքերն Լաբուպայի մէջ ամենէն նշանաւորներն են : Վրեթէ 400 փոս կայ ածխոյ . Սոնսի , Սարիմնի , իէթի և Շարլըուայի շրջակայիցմէ տարին 3,200,000 տակառաչափ ածուխ կ'ելլայ , որ բոլոր Վաղղիոյ հողէն ելածին հաւասար է , և 50 միլիոն ֆրանքի արժէք ունի : Երկաթին տարեկան բերքն է գրեթէ 355,000 տակառաչափ . 120 բարձր ըսուած փուռեր միշտ կը բանին : Հասարակ ձուլածոյքը կը շինուին 'ի իէթ և 'ի Սալին , մեքենայք՝ 'ի Կանդ , Պրիւքսէլ , իէթ , Սիլվիէր , Շարլըուա , Սըրէն , Պուսսիւ , և 'ի Վիլլըմոն . զէնքերն՝ 'ի իէթ . դանակները՝ Լամուր գաւառին մէջ . Թանագն՝ 'ի իէթ և 'ի Հիւլ . վերաբուծութեան գործիչներն՝ 'ի իէթ և 'ի Պրիւքսէլ . զինկէ գործածներն՝ 'ի իէթ . կապարէ խողովակներն՝ 'ի Կանդ . ասեղներն՝ 'ի Սէն-Լիգուա . գամերը , երկաթէ թիւթեղներն ու պլանները՝ 'ի իէթ և Հէնոյ գաւառին մէջ : Իէթի մօտ Լիւկէօրի գործատունը Լիւգէնպէրկի հանքերէն ելած զինկը կը գործէ :

Վերքին վաճառականութիւնը արտաքոյ կարգի բանուկ է այլ և այլ կերպ հաղորդակցութեանց բազմութեանը պատճառաւ : Սեծ ճամբաներուն երկայնութիւնն է 4,927 հազարամէդր , գետերուն բնական նաւարկութեանը՝ 941 հազարամէդր . իսկ ջրանցքներուն 553 հազարամէդր , որոնցմէ գլխաւորներն են՝ Հիւսիսային ջրանցքն ընդ մէջ Լիւգէրսայի և Սանլուի , իէթի ջրանցքն որ Սեօզ գետը կը միացնէ Սոգէլ գետին հետ , Շարլըուայի՝ 'ի Պրիւքսէլ , Վէրնէօզի ջրանցքն որ կը միացնէ զԿանդ արեւմտեան Լաբուպի հետ , ()սդանտի՝ 'ի Պրիւթ և 'ի Կանդ , Պրիւքսէլն ու իուվէնը Սիւբէլի հետ միաւորող ջրանցքը , և Սոնսի ջրանցքն՝ 'ի Վոնտէ : Սալին քաղաքը կեդրոն է շոգեկառաց երկաթաշաւիղներու , որոնց ամբողջական երկայնութիւնն է 1,209 հազարամէդր , որով երկրին գրեթէ ամէն կողմերն իրարու հետ կապուած են : Ելեքտրահեռագիրը 1851 տարիէն 'ի վեր կը գործածուի Պելճիոյ մէջ :

Երաքին վաճառականութիւն 1835էն մինչև 1839՝ 387 միլիոն ֆրանքի հասեր է . 1840-1844 , 500 միլիոնի . 1845-1849 , 718 միլիոնի . 1850ն , 912 միլիոնի . 1854ն , 1,335,400,000 ֆրանքի . բայց ասալ ծանուցանելու է միանգամայն՝ որ այս գումարին գրեթէ կէսը վաճառքներուն անցագրոցը կը տրուի : Պելճիա օտարներէն կ'առնէ բամբակ , բուրդ , կաշի , լեղակ , ներկի փայտ , գինի , և այլն . և դուրս կը խրրկէ երկաթ , ձուլածոյ վաճառք , մեքենայք , զինկ , հայլի և ապակեղէն , կրտաւ և կտաւի թել , կերպասներ , գիրք , և այլն : 1856 տարւոյն Պելճիա 148 վաճառականութեան նաւ ունէր , ամէնը մէկուեղ 42,746 տակառաչափի :